

Asia: VN/18925/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tulli on osallistunut kansallisen toimeenpanon työryhmään ja kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. Pakkotyöasetuksen soveltamisala on laaja, sillä se koskee kaikkia tuotteita viennissä ja tuonnissa. Hallituksen esityksessä ei suoraan säädetä Tullin tehtävistä pakkotyöllä tuotettujen tuotteiden valvonnassa, niistä säädetään pakkotyöasetuksen 26-31 artikloissa.

Kun kansallinen viranomainen tai komissio on todennut tuotteet pakkotyöllä tuotetuiksi, Tullin tehtäviin kuuluu tunnistaa pakkotyöllä tuotetut tavarat tuotavien ja vietävien tavaroiden joukosta. Valvonnan kohteena ovat yksityishenkilöiden ja yritysten lähetykset. Tullin on lisäksi seurattava mahdollisia päätösten uudelleentarkasteluja. Hallituksen esityksessä on tuotu esille, että on haastavaa arvioida tulevia pakkotyöhön liittyvien päätösten määrää. Tämä vaikuttaa siihen, että Tullissa ei ole täysin pystytty arvioimaan ja ennakoimaan pakkotyöasetukseen liittyvien tehtävien työmäärää.

Tiedonsiirto järjestelmien kautta

Pakkotyöasetuksessa kuvatut Tullin tehtävät edellyttävät Tullin käytössä olevien järjestelmien rajapintoja ICSMS-järjestelmän kanssa. Näitä rajapintoja on kuvattu tarkemmin pakkotyöasetuksen johdanto-osan kohdassa 30 ja 7 artiklassa. Komissio rakentaa ICSMS-järjestelmästä liitännän, jolla välitetään tieto toimivaltaisten viranomaisten tekemistä päätöksistä automaattisesti tullialan riskinhallintaympäristöön, kun taas ICSMS-järjestelmän ja tulliselvitysjärjestelmän välinen rajapinta (CERTEX-rajapinta) on kunkin jäsenmaan rakennettava itse. CERTEX-rajapinnasta säädetään asetuksessa Euroopan unionin tullialan yhdenmisen palveluympäristön perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 952/2013 muuttamisesta (EU) 2022/2399. Olisi perusteltua lisätä 4 §:n perusteluihin (s. 33) unionin tullikoodeksin rinnalle myös asetusta (EU) 2022/2399, koska tapauskohtainen tiedonvaihto tulee tapahtumaan kyseisessä asetuksessa määritellyn CERTEX-rajapinnan avulla.

ICSMS-järjestelmän ja tulliselvitysjärjestelmän välinen tiedonsiirto poikkeaa jo käytössä olevista CERTEX-rajapinnoista merkittävästi. Pakkotyöasetuksen osalta rajapinnan kautta välitetään esimerkiksi kuvia ja dokumentteja, kun taas nykyinen rajapinta mahdollistaa automaattiset kyselyt komission järjestelmien tietoihin. Uudenlaisen rajapinnan rakentaminen vaatii Tullilta rajapinnan kehittämistyötä pakkotyöasetuksessa annetussa aikataulussa huolimatta siitä mikä on toimivaltaisten viranomaisten tekemien päätösten määrä.

On tärkeää huomioida, että Tullille tulee kustannuksia rajapinnan määrittelyn, toteutuksen ja testauksen vuoksi. Saman aikaisesti koko tullialan uudistava lainsäädäntö on vasta tulossa. Uudistuksessa perustetaan muun muassa koko EU:n laajuinen tullidatakeskus (EUCDH), johon kaiken tullilmoittamisen on tarkoitus siirtyä oman aikataulunsa mukaisesti. On vielä epävarmaa, miten pakkotyön EUCDH-integraatio kansallisen tullijärjestelmän kanssa hoidetaan tulliuudistuksen siirtymäaikana ja aiheuttaako se kustannuksia Tullille.

Rikosoikeudellisen ja hallinnollisen prosessin suhde

Tulli toimii esitutkintaviranomaisena muun muassa sellaisissa rikoksissa, jossa rikotaan tullilain tai muun lain säännöstä, jonka noudattamisen valvonta tai täytäntöönpano on Tullin tehtävänä. Hallituksen esityksestä välittyy kokonaisuutena vaikutelma, ettei pakkotyöasetuksen 3 artiklassa säädetyn kiellon rikkomista ole tarkoitus kriminalisoida, vaan sääntelyn noudattaminen on tarkoitus varmistaa yksinomaan hallinnollisten seuraamusten avulla tilanteissa, joissa asetuksen 20 artiklan mukaista 3 artiklan rikkomista koskevaa päätöstä ei ole noudatettu. Tähän kysymykseen olisi kuitenkin perusteltua ottaa hallituksen esityksessä nimenomaisesti kantaa, jotta sääntelyn tavoitteet, seuraamusjärjestelmän rakenne sekä eri viranomaisten tehtävät ovat selkeästi arvioitavissa ja ennakoitavissa.

Mikäli tarkoituksena on, että pakkotyöasetuksen vastainen menettely voi johtaa myös rikosoikeudelliseen vastuuseen esimerkiksi rikoslain 46 luvun 4 §:n salakuljetuksen tunnusmerkistön täyttävänä menettelynä, tulisi tästä säätää nimenomaisesti pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista annettavassa laissa. Samalla olisi tarpeen arvioida hallinnollisen seuraamusmaksun ja rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän välistä suhdetta sekä säätää niiden yhteensovittamisesta riittävän täsmällisesti. Erityisesti olisi ratkaistava ne bis in idem -periaatteesta johtuvat kysymykset.

Etelämäki Suvi
Tulli.fi